

Т.М. Аллахвердян

**ВІДГУК
НА МОНОГРАФІЮ Л. М. КОРНІЛЬЄВОЇ
«РОМАНТИЧНА КАРТИНА СВІТУ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ
РОБЕРТА САУТІ ТА ХУДОЖНІЙ ІСТОРИЗМ
ЯК ЇЇ КОНЦЕПТУАЛЬНА ДОМІНАНТА»**

Наукова робота Л.М. Корнільєвої присвячена вивченню творчості одного з найяскравіших представників раннього англійського романтизму – поета Озерного краю Роберта Сауті, який мав значний вплив на розвиток англійської літератури, але саме його спадщина наразі вивчена найменше, що робить дане дослідження вельми актуальним.

В роботі представлено численні публікації XIX – XXI століть, в яких вивчаються різноманітні проблеми англійського романтизму, серед яких праці знаних радянських, сучасних вітчизняних та західних вчених. Значна кількість робіт, які складають науковий контекст у рецензованому дослідженні, написані після 2005 року. Аналізуючи проблематику, пов'язану з романтизмом та Озерною школою, авторка звертає особливу увагу на той факт, що в англійському світі яскравіше проступає наукова полеміка навкруги особистості і творчості Р. Сауті та широке коло питань, з ним пов'язаних. Так у дослідженні наведені цікаві, але дискусійні узагальнення про ймовірну належність Р. Сауті до когорти пре-романтиків (ще не романтиків!), які були озвучені впливовими західними вченими різних часів. Цей нетиповий погляд на англійський пре-романтизм і романтизм в роботі порівняно з точкою зору вітчизняних літературознавців. Широкий огляд наукової англійської літератури, що виникала протягом століть, дозволив Л. Корнільєвій зробити обґрунтовані висновки про значущість поетичного та естетичного вкладу Р. Сауті у літературну скарбницю європейських народів та показати необоснованість та поверхність звинувачень у політичному «ренегатстві», релігійному відступництві, а також нарікань у так званому плагіаті, які критики

© Т.М. Аллахвердян, 2018

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1322556>

закидали поетові протягом багатьох десятиліть. Але доречно було б розрізняти критичні та історико-літературні праці, а літературознавчі роботи групувати окремо від стилістичних; виділити дослідження в залежності від проблем романтизму, історизму, індивідуалізму та питання про захист патріархальної спільноти і т. ін, що актуальні у зв'язку з творчістю Сауті. Вважаю недостатнім хронологічний та тематичний принципи огляду праць про творчість Сауті; також необхідно виділити декілька праць, які визначено як методологічну основу даного дослідження, на які авторка має намір спиратися у подальшому.

Авторкою було продемонстровано, що з якісно іншої точки зору в західному літературознавстві постають питання про автентичність та оригінальність поезій Р. Сауті. Л. Корнільєвій вдалося переконливо довести, що Р. Сауті, перший антагоніст Байрона, був також впливовим літератором, багаторічним головою Озерної школи, знаковою фігурою у суспільному, політичному та літературному житті країни. Це видно не тільки з компліментарних висловлювань видатних культурних діячів епохи на адресу Сауті, але й доведено у процесі кропіткого аналізу творів англійського поета та їх перекладів навіть у тих країнах, в яких англійська популярною не була і в яких перекладали тільки найславетніших представників європейської літератури. Характерно те, що навіть у виданих в Англії XIX століття поетичних збірках, куди долучали тільки найкращих вітчизняних авторів, поезії Сауті були завжди достатньо широко представлені.

Л. Корнільєва наголошує, що сучасні західні вчені, як і критики XIX століття, не приховували той факт, що літературна спадщина Р. Сауті довгий час була предметом найпалкіших дискусій, як і творчість поетів Вордсворта, Кольріджа та інших англійських романтиків. Таким чином, в роботі зруйновано міф про те, що на шквал критичних зауважень з боку колег, літературних критиків та суспільства наражався виключно Р. Сауті.

Наряду з цим у роботі виявлені і розтлумачені численні біблійні аллюзії, стилістичні прийоми, різнопланово схарактеризовано ліричного героя. У процесі текстуально-стилістичного аналізу розкрито

поетикальні особливості творів Сауті, показаний історизм авторського мислення, який розвинувся із естетичних програм та ідеалів епохи Просвітництва.

Л.М. Корнільєва органічно пов'язує ранній і зрілий періоди у творчості Р. Сауті, виявляє художній історизм його епіки як концептуально-структурну домінанту, складає власну типологію образів, романтичних особистостей, пропонує цікавий історичний коментар до поетичних текстів, заглиблюється у їх семантику. Автор монографії полемізує з найвидатнішими вченими минулого і сучасності, детально пояснює власну позицію. Так у літературознавчих працях минулого століття виокремлено специфічний погляд на романтизм – протиставлення так званих «прогресивних» та «реакційних» романтиків за політичними уявленнями. Багато авторів нагадують про ідейні протиріччя та неприязнені стосунки особистого характеру, що склалися між Байроном та Сауті. Але проблема ця неоднозначна. Так у В. Жирмунського в нарисі «Байрон» особо акцентовано конфлікт між поетами. Байрон називав Роберта Сауті автором «вulичних балад», але при цьому поет посідає своє заслужене місце в ряду «видатних сучасників» Байрона як рівний поміж рівних. Також в нарисі наведена цитата із Байрона, який говорить про помилки всіх англійських новомодних поетів, в тому числі, про власні помилки, у порівнянні з Поопом: «Усі ми – Скотт, Сауті, Вордсворт, Мур, Кемпбелл і я – заблуждаємося, і всі в рівній мірі, тому що обрали в поезії невірну революційну систему...» (15 сент.1817 г.)(В. Жирмунський, Байрон, с. 206).

Ряд висновків, що зроблені в роботі, є добре обґрунтованими. Дослідниця уважно вивчає автентичні тексти, надає власну інтерпретацію творів Р. Сауті, його орієнталізму, розкодує сукупний образ Сходу, створений Р. Сауті, та відношення поета до інореалій. Виявлена фольклорна основа багатьох творів поета, схарактеризоване наслідування Шекспіру.

Аналіз творів Сауті – найсильніша частина монографії. Найбільш уязвиме місце у роботі – висновки до першого та другого розділів, можливо тому, що література подана і розглянута дещо сумбурно

(при великій кількості і різноманітності матеріалу) і досить безсистемно; метод оцінювання та описовий метод домінують над аналітичною у цій частині роботи. Варто було б аналізувати літературознавчі погляди в іншому ракурсі, сконцентруватися не на романтизмі в цілому, а підійти ближче до питань романтизму у творчості Сауті. Але в оглядовій частині роботи, на жаль, домінує енциклопедичний підхід у виборі матеріалу. У проблемі романтичного історизму, як заявлено, головне – співвідношення правди і вимислу, факту і його наративного відтворення, відповідність персонажів і прототипів (Див. праці Б.Г. Реізова). Всі романтики до цього питання дуже чутливі, але у кожного своє персональне розуміння історичної особистості, події, правди і вигадки, фікції, наративу. Тут необхідно дотримуватися правил сучасного наукового дискурсу і дуже важливо залишатися в темі історизму, який ідейно, тематично, жанрово, стилістично і т. ін. пов'язаний із народними витоками, епікою, баладою.

Звернемо увагу на деякі фактичні помилки у тексті рецензованої роботи:

– на с. 19 сказано, що «...Вордсворт полемізував із Сауті, доколяючи йому за пристрасть до чортovinня й знахарства...» (с. 19). Але В. Жирмунський говорить у цьому випадку про Байрона, а не Вордсворта (указ. нарис «Байрон»);

– «назва «Війна троянд» з'явилася тільки в XVIII ст. в романі В. Скотта» (роман не уточнюється, хоча, скоріш за все, мова йде про роман «Карл Сміливий, або Анна Гейерштейнська», опублікований в 1829 р.;

– на с. 176 сказано про «шотландського романтика Р. Бернса» – це традиційна помилка, бо Бернс дійсно жив та творив в доромантичну епоху;

– на с. 193 наявна помилка у назві казки, в антропонімі «Дредейн» (см. Чеснокова Т.А. Сказочная энциклопедия: Принцесса Маркасса и птица Дредейн (фр.: La Princesse Marcassa et l'oiseau DRÉDAINE, Французские народные сказки, М., 1959).

На с. 49 зроблено категоричний, але невиправданий висновок: «Художній історизм як концептуальна домінанта поезії Р. Сауті ніким

не формулюється і системно не досліджується». Треба було б детальніше розглянути роботи Б.Г. Реізова та інші роботи про художній історизм цього часу саме в англійській літературі – від Р. Бернса до Вальтера Скотта (См.: Б.Г. Реізов. История и вымысел в романах Вальтера Скотта//Известия АН СССР. Отделение литературы и языка. – Т. XXX. Вып. 4. – М., 1971. – С. 306-311; його же: Творчество Вальтера Скотта і т. ін.

Також наявні помилки на с. 21 – В.А. Жуковс(ь)кий, на с. 27: «Автор(ка) проаналізувала»; на с. 97 – (с)тверджуючись.

Звернемо увагу на деякі неточності, що зустрічаються в монографії:

– с. 33. «Іноді публікації за кордоном (яким?) і переклади Сауті були найкращим визнанням таланту й особливого статусу поета». Далі йдеться про Н.А. Рупке “Romanticism in the Netherlands” («Романтизм у Нідерландах» (1988));

– на с. 39 недоречно вживане до Сауті сучасне слово «антикапіталіст» (калька?) в значенні «консерватор, прихильник патріархальних відносин, супротивник буржуазного розвитку суспільства, промислової революції: «Коббетт, подібно до Сауті, але в більш радикальній і навіть лютій манері був «антикапіталістом», який відчував ностальгію за сільським минулим»;

– с. 46 – невірно перекладена назва книги Д. Ердмана, а саме слово «illuminated»: «The illuminated Blake: all of William Blake's illuminated works with a plate-by-plate commentary” / «Ілюстрований Блейк: усі художні роботи Блейка з коментарями до кожної гравюри» (1974). Тут мова йде про: візіонерство Блейка, його пророцькі твори, «озаріння, видіння», тобто «ясновидение Блейка». Отже треба перекласти: Блейк-візіонер (ясновидець): пророцькі твори Вільяма Блейка із коментарями;

– с. 62. – невірно перекладена назва книги Р. Таттаратоді, а саме слово «modern»: “Intellectual Romantics: a study in modern English poetry” / «... дослідження сучасної англійської поезії (1994) [412, с. 1-31]». Слід перекласти: «в модерністській англійській поезії» (термін «модерністський» від «модернізм»); далі мова йде про

модерністів Т.Е. Хюльма, Е. Паунда та Т.С. Еліота; «сучасна поезія» – правильно: «contemporary poetry».

Висловлені зауваження і запитання не впливають на позитивне враження від монографії, яка є вагомим внеском в історію англійської літератури. Це новаторське дослідження, що доводить потужний науковий потенціал авторки.

Інформація про автора

Аллахвердян Тамара Миколаївна – доктор філологічних наук, професор кафедри іноземної філології та перекладу Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (Кривий Ріг, Україна)